

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย อ้อ

โดย บัณฑลอบ ฝน 27

๗๖ หวาย

พิกุลบุณนาคตุมตาด เขียงหาดพลับพลวงหวายหว่า

นมยวงนางแย้มโยทะกา พะวาพะยอมเฟื่องไฟ

วรรณคดี : รามเกียรติ์

พระราชนิพนธ์ : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ต้นต้นหนวาย ในวรรณคดี ที่กล่าวอ้าง

มีหนวายนั่ง และหนวายตง ดำรงหมาย

พืชในวงศ์ Arecaceae มีหัวไทย

เดิมอยู่ใน วงศ์ Palmae หรือ Palmaceae

ต้นหนวายนั่ง ตั้งวงศ์ปาล์ม ลำและเตี้ย ไพป่าเลี้ยว ทนทานได้ ไม่เลี้ยวศรี

มีมากมาย ในลวด ขาดอิศารมย์ งามงามดี ในทุ่งหญ้า ป่าเต็งรัง

ชื่อละติน Calamus acanthophyllus นำต้นเตี้ย ต้มดื่มกิน ลื่นรสห่อหุ้ม

เจริญอาหาร ทานได้ดี มีพลัง ยอดหนวายนั่ง ยังบรรเทา เหล่าพิษแมลง

ต้นหนวายตง คงขอบเลื้อย ขึ้นต้นไม้ ลำต้นใหญ่ โครเลื้อยเลื้อย เหนียวและแกร่ง

ชื่อท้องถิ่น หนวายใหญ่ หนวายขมแรง มีบางแห่ง เรียกหนวายนั่ง บ้างเลื้อยครอง

พบหนวายตง ป่าดงดิบ ป่าเต็งรัง

เพิ่มพลัง ขยายให้แกร่ง แรงไม่พร่อง

ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ไอ, ห่มหมอง

ยอดหนวายตง ลองปรุงอาหาร ทานรสดี

ลำต้นอ่อน หน่อหนวาย จากใต้ดิน

อร่อยลิ้น กินธาตุตั้ง สักกะดี

เจริญอาหาร ทานคลายเครียด ละเมียดดี

พลังเขกขี้ ปรี๊ดหนวายน ในขายขาน

สถิตย์พันธุ์ ธรรมสถิตย์

อันต๋นทวาย ไม่กุดล อันลวรวพคุณ
จักเกื้อกูล หนุณาตัง คงลวลอันต๋น
พบมากมาย ในป่าเขา บ้านเรานั้น
ประโยชน์อันต๋น รู้กันดี มีมากมาย

เป็นอาหาร ทานอร่อย ไม่เหนื่อย
สุขภาพเป็นยา รักษาโรค ไตก็แข็งแรง
ทำเสียงดัง ข้างงานนัก ประจักษ์ใจ
น้ำซื่อหา นามาใช้ ระบายต๋น

อันดาบไทย ใช้ทวายทำ จำได้หนา
พลศึกษา คราวเรียนอยู่ รู้กันทั่ว
จับคู่ฟัน ชั่วมกัณนี้ ไม่มีกุดล
โดนพาดหัว ต๋นแข่งเขา ทำหน้าทะเล้น

เก้าอี้หวาย อดตายงาม ตามสมัย
ชื้อเอาไว้ ไข่พิภพอัน นอนจับเล่น
หลังรีนเริง บันเทิงใจ ได้สมเย็น
เกิดประเด็น เห็นใหม่เนี่ย เมียทำมัน

เราคนชื้อ เมียคนไข้ เตียงหวายนี้
ปลื้มปรีดี ศรีภรรยา หน้าแหม่มขึ้น
เมียสุดันต์ ตำราญใจ ไข่ศรีภรรยา
แม่หลังบั้น รื่นสุดันต์ คนรักเมีย

ไม่เรียวหวาย ไข่เลี้ยงจืด ยามพาดไต้ อดคนไข้ ได้ผลดี ไม่มีเสีย
ในอดีต ตีษณมีศรี ผู้จนพลีัย แม่ละเหีย แต่เพราะรัก จักต้องทน

แปลกใจครั้น มาวันนี้ ตีไม่ได้ เหตุผลใด นั้นไม่รู้ ดูลับสัน
พ่อแม่เล่า เข้าข้างบุตร สุดกมล ลูกเลี้ยงคน ก่นลบหลู่ ครมามากมาย

มายหวายเล่า มาแล้วหนา ขอลาก่อน แลนงอนนอน รื้อนรู้ม กุลมเหสีหวาย
ถ้ากลับข้า เมียดำแลบ แพบวางวาย ขอลาไคอ วันใหม่นี้ รอที่เดิม

โกวิท ธีรวิโรจน์

กลางป่าเต็งรัง ร่มทั้ง ป่าดิบชื้น หนึ่งพืชขึ้น นามหวาย ราชไปท้อ
ทั้งหวายนี้ หวายดง พงเสื่อครองกลัด ถิ่นแถบท้อ ร้อไพร พิลไลลา

ลำต้นเขียว แตกกอ แยกหน่อได้ รูปทรงใบ ดุจมะพร้าว คราอมองพาด
รายหมามแหลม เข็มริมก้าน นำขยาด เลาะเลื้อยพาด คาค้างไม้ ไปได้ไกล

ชูก้านดอก ออกช่อ คลอเคียงกัน ตัดผู้เมียนั้น อันละที่ มีดีไซร์
คราติดผล เป็นพวง ยวงเขียวไพร เกล็ดช่อนได้ คดุมผล หั่นละละ

หน่อหวายอ่อน เพาะอ่อน นำมาแกง ขมรสเผง อร่อยลิ้น อยากกินหน่อ
เป็นสมุนไพร แก้ไข้ หวัดลงคอ พืชอ่อนคดลัด ลดพะนอ กิ๊ฟอ่อนคดลาย

หลากประโยชน์ นำมา พัฒนาหวาย ถักลวดลาย กลายเสื่อ เสื่อเชิดฉาย
ตะกร้างาม อร่ามค่า ตะกร้อไทย เสื่อองดีไกล เกมถักกีฬา สว่างงาม

ทำเครื่องเรือน เกล็ดนตา สูงค่ายิ่ง ใครชุกถึง พึงนั่งนอน ก่อนค้ำยาม
ขี้เกียจ หน่อหวาย แลดับวาม ประดับสยาม ประดับใจ หวายไทยเลอ

กุศล คำเพราะ

หวานนึ่งและ หวานดง คงพอกปาล์ม   ลำต้นตาม ก้านใบ มีหนามแหลม
 พบหนาแน่น ที่ไร่ หุ้งหญ้าแกม   ป่าเต็งรัง หินทรายแถม ขึ้นได้ดี

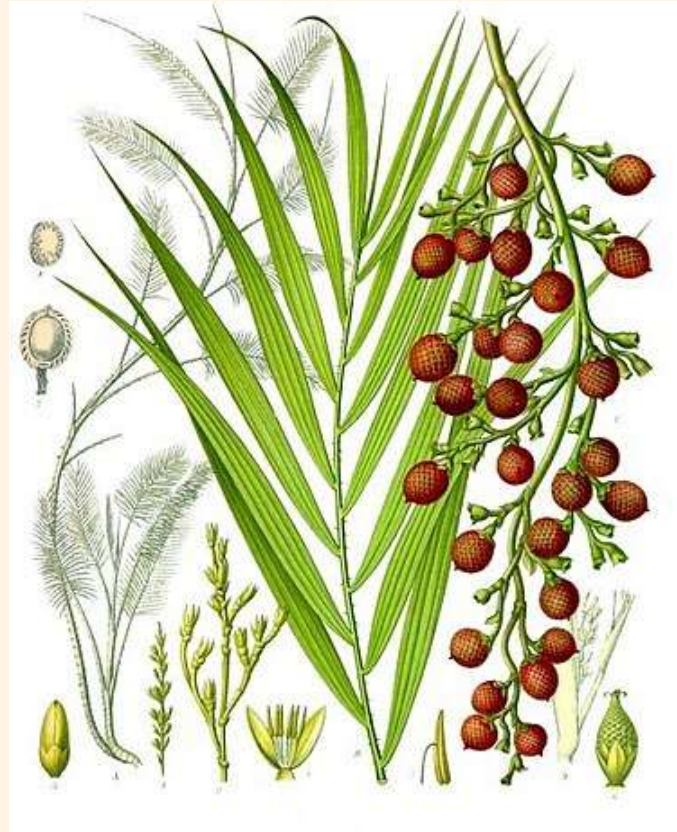
ใบสลับ รูปดาบ กาบใบอ่อน   ดอกออกช่อ ช่อใบ สดยสมศรี
 เหลืองออกนวล ชดนมอง ตรองดูชี   อันหวานนี้ สรรพคุณมี ดีเป็นยา

นำมาต้ม ช่วยให้ เจริญอาหาร   เข้าตำรับ ยาพื้นบ้าน ถ้านาหนา
 อักแก็ไอ ดับพิษร้อน อ่อนระอา   ลดเครียดพา ให้สดชื่น ระวังใจ

เครื่องเรือนหวาน ก็ทนทาน งานฝีมือ   ขั้วระบือ หวานไทย นั้นทำได้
 ทั้งสวยงาม ทั้งเย็นๆ คงคู่ไทย   หวานนั้นไซ้ มีคุณค่า สดงาม

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ทวายเป็นไม้มีสีทองพันธุ์ทำฉันทอง

คือทวายดงทวายน้ำยังอุดม

ว่าเมื่อตอนเรายังเล็กเติบชูกชน

ไปเก็บพลกิ่นกันมันพันธุ์อะไร

คิดว่าเป็นทวายดงคงเข้าใจ

ลำต้นเขียวแฉกแตกกอเถาเลื้อยไทร

มีหนามรอบขอบลำต้นและกาบใบ

ต้นไม้ใหญ่เคยเลื้อยใบขนาดใหญ่ใบยาวรี

ปลายใบแหลมแถมมีหนามตามริมขอบ   ทวายเป็นขอบเลื้อยเลาะเกาะเกี่ยวเลื้อย
มีก้านยื่นออก ไปยาวมากสีเขียว   ใบลำต้นผลัดสีเขียวเขียว

ทวายเป็นดอกออกเป็นช่อจากลำต้น   ผลัดเป็นผลกลมเป็นช่อดูทวายเป็น
รสน้ำหวานขนาดเท่าปลายนิ้วชี้   เปลือกสวยดีเป็นเกล็ดซ้อนกัน

ต้นทวายเป็นพุ่มเห็นได้ใกล้ป่าพง   ในป่าดงดิบตั้งรังตั้งบ้าน
ผลัดผลมา ได้ใช้ขยายพันธุ์   ในฤดูฝนช่อจะมีมาเมษายน

สรรพคุณทวายเป็นสมุนไพร   ทุกส่วนเป็นตำรายาอย่างน่าชื่น
ใช้ทั้งยอดหรือหน่อจากลำต้น   ตำหยาบมาทำแกงทวายได้รสกะทิ

ส่วนทวายเป็นยาคงยืนเงงเงง   ลำต้นสั้นเตี้ยเลื้อยปองทวายพันธุ์นี้
มีหนามแหลมแถมไฟฟ้าหนได้ดี   พบมากมีตามทุ่งหญ้าป่าหินทราย

ผลทวายเป็นขำกล้ายกับทวายแดง   มีลักษณะเป็นทรงกลมหรือรีได้
ใช้เปลือกผลของทวายเป็นเช่นไร   ทวายเป็น ไข่รีก็เกล็ดเรียงเยื้องกัน

ทั้งทวายเป็นทวายเป็นยังประโยชน์   ไม่มีโทษสรรพคุณหนุนนำ
ใช้เป็นยารักษา ได้หลายโรคครั้น   ที่สำคัญทำเก๋อื้ทวายได้ราคา

จตุพร สุวรรณปากแพรก

หลายหลายหลายกันหลายเพราะหลายหลาย

ก็โดนกันหมดมากับหลายนี้

เพราะชนนักเลยจกตั้งโดนตี

ทำได้เพราะหลายได้ใส่ใจ

ขึ้นชื่อหลายหลายทำนั่นคงรู้

เพราะได้ดู ได้เห็นและ ได้ใช้

แต่จะรู้เรื่องหลายกันเท่าใด

ว่าถึงหลายเมื่อไทยอะไรมี

หลายที่ร้ายวันนี้มีสองหลาย

หนึ่งนั้นไซ้หลายหนึ่งหลายเล็กนี้

สองหลายดงเป็นหลายขนาดกลางดี

สองหลายที่นำมาเป็นยาไทย

ทวายนั่งจะขึ้นแน่นในที่โล่ง
ป่าหญ้าโปร่ง ใต้ป่าเต็งรัง ไหนไหน
ทวายดงจะขึ้นป่าเต็งรังดิบขึ้นใจ
ทั้งดงทวามีหนามได้ทั่วไปหา

สรรพคุณทวายนั่ง ใ้ร้างทวาย
ผสมได้กับเจียงพรา้งนางแอหนา
ทำให้เจริญอาหาร ได้ทุกเวลา
ยอดอ่อนใช้เคี้ยวกินเป็นยา ได้ผลดี

ดงทวายดง ใ้ร้างหรือยอดได้   นำมาต้บพิษร้อนพิษไข้ได้ฉะนี้
หน่อทวามีรสขมนำมาต้มขมไม่มี   ธาตุสังกะสีให้เจริญอาหารใจ

ประโยชน์นำมาปลูกเป็นไม้ประดับ   หรือมาจับทำเครื่องใช้ได้มากหลาย
ทำกระบุงบุงก็โต๊ะตั้งตั้งเรียงสบาย   เฟอร์นิเจอร์มากมายงามไฉริ

เป็นไม้มีคุณค่าของคนไทย   เพราะได้ใช้ประโยชน์สุดสุดศรี
หาเขตแดนก็ขึ้นงามมากมี   สดชื่นมีเกดตั้งคั่นเง้นบนถนน

อานนท์ ศรีวิสูตร

ยามเป็นเด็กเล็กอยู่ครุสวนสั่ง
 เทื่อกำลังแสนดีหรือไรหนา
 ให้อาหารปราบจนปากกันนั้นหนา
 เรือนวิชาเคี้ยวเคี้ยวเคี้ยวเป็นไป
 ดันหาเอาใช้กันมีสองอย่าง
 คือหาหนึ่งและหาสองไม่สองดัย
 ทั้งสองอย่างขึ้นได้มีท้อไป
 ประโยชน์ใช้มีมากหาหาหาหา

ต้นหวายนี้เองเหมีอนปาล์มมีหนามแหลม ออกเห็นแวมตามลำต้งกิ่งก้านหนา

ดอกเป็นช่อดงงามอร่ามตา เหลือองดูรางดงงามตามช่อใบ

ผลเป็นรูปทรงกลมมนนั้นสมส่วน เป็นเกล็ดสีครีมนวลดูสวยใส

ขอบสีเข้มเมสิดริอยู่ข้างใน ประโยชน์ใช้เป็นยารักษาตน

สรรพคุณหวายนี้ทั้งนี้ใช้ได้ กระตุ้นให้กินอาหารนั้นหวังผล

ยอดหวายนำมาใช้ได้อย่างแยบยล รักษาพิษมากล้ำคนขอบใจ

หวายหนึ่งนั้นเรียกกันว่าหวายดง ต้นยาวตรงเป็นเถาเลื้อยได้

ตามลำต้งมีหนามทั้งกาบใบ เกล็ดอบด้วยใบใบเขียวดูเขียวยาว

มีช่อดอกออกมาจากลำต้ง กลายเป็นผลทรงกลมสีเหลืองขาว

เนื้อรสฝาดเมสิดแข็งเปลือกแฉะฉ่ำวาว ติดดอกราวน้ำแล้งดินแห้งกรัง

สรรพคุณยาไทยใช้ทั้งราก กินได้มากถอนไข้ได้ฉมัง

แก้ร้อนในได้เสริมเพิ่มพลัง ใช้ได้ตั้งสมุนไพรที่ให้คุณ

ปัจจุบันต้นหวายใช้กันมาก ทั้งตำรากยดหมอพอเกื้อหนุน

ต้องช่วยกันรักษา ไว้ได้เจ้จตุร พืชมีคุณดูแลไว้ไม่สูญพันธุ์

อัญชลี ณ เชียงใหม่